

Euroopa Majandus ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Võrdõiguslikkuse liit: puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030““

(COM(2021) 101 final)

(2021/C 374/09)

Raportöör: Ioannis **VARDAKASTANIS**

Konsulterimistaotlus	Euroopa Komisjon, 26.3.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	21.6.2021
Vastuvõtmine täiskogus	7.7.2021
Täiskogu istungjärk nr	562
Hääletuse tulemus	
(poolt/vastu/erapooletuid)	233/0/2

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunneb heameelt ELi uue puuetega inimeste õiguste strateegia üle, milles on arvesse võetud paljusid Euroopa puuetega inimeste liikumise ja kodanikuühiskonna ettepanekuid. Strateegia kajastab ka paljusid Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 2019. aasta arvamuses⁽¹⁾ esitatud ettepanekuid. Strateegia annab panuse ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamisse ELi tasandil ning on võrdõiguslikkuse liidu oluline osa. Komitee on siiski mures strateegia rakendamiseks vajalike siduvate meetmete ja õigusaktide leevendamise pärast, kuid tunnistab, et uus strateegia on oma eesmärkide poolest selge samm edasi võrreldes aastateks 2010–2020 koostatud strateegiaga.

1.2. Lubadus luua puuetega inimeste platvorm on küll paljulubav, kuid võib halva rakendamise korral ka pettumuse valmistada. Liikmete tegevus, koosolekute päevakorrad (koos võimalusega panustada päevakorrapunktidesse) ja tulemused peavad olema läbipaistvad. Platvorm peab tagama ka puuetega inimeste organisatsioonide hääle mõjulepääsu. Meie arvates on ka komiteel täita oma roll ja tal peab olema koht ühise laua taga.

1.3. Tuleks tugevdada seost puuetega inimeste strateegia ja taaste- ja vastupidavusraha raames tehtavate oluliste investeeringute vahel. Samuti tuleks tagada ja maksimeerida seost ELi sotsiaalõiguste samba tegevuskava ja iseäranis samba 17. põhimõtte rakendamise ja järelevalvega. Komitee soovib, et Euroopa Komisjon esitaks selgema ja jõulisema kava selle kohta, kuidas edendada riikliku taaste- ja vastupidavusraha kasutamist, et aidata puuetega inimestel pandeemiast taastuda. Komisjon peab suunama oma tähelepanu nendele liikmesriikidele, kelle kavad ei ole olnud läbipaistvad või kes ei ole järginud Euroopa Komisjoni suuniseid, et tagada kodanikuühiskonna sisukas konsulteerimine. Komisjon peab samuti lükkama otsustavalt tagasi kavad, millega kavandatakse puuetega inimeste õiguste konventsiooniga vastuolus olevaid investeeringuid, nagu investeeringud asutusepõhisesse hooldusesse.

1.4. Komiteel on hea meel ettepaneku üle luua ressursikeskus „AccessibleEU“, kuigi praeguses etapis ei vasta see komitee nõudmisele luua ELi juurdepääsetavuse amet. Euroopa Komisjon peab olema selge ja läbipaistev selles, kuidas ta kavatses seda keskust rahastada ja personaliga varustada ning kuidas ta tagab puuetega inimeste esindatuse. Puuetega inimesed peavad olema esindatud ka keskuse sees töötajate ja ekspertidena, mitte üksnes austuseväliselt kui konsulteeritud osalejad.

1.5. Komitee toetab kindlalt ELi puudega isiku kaarti käsitlevat juhtalgatust ja näeb sellel suurt potentsiaali muutuste edendamiseks. Komitee peab kahetsusväärseks, et seni pole esitatud ühtki siduvat kavatsust selle kohta, kuidas tagatakse kaardi tunnustamine liikmesriikide poolt. Komitee rõhutab vajadust rakendada puudega isiku kaarti määruse abil, mis muudaks selle vahetult kohaldatavaks ja jõustatavaks kogu ELis.

⁽¹⁾ ELT C 97, 24.3.2020, lk 41.

1.6. Komitee toetab kavatsust koostada 2023. aastaks kavandatud heade valimistavade juhend, milles käsitletakse puuetega inimeste osalemist valimisprotsessis. Samuti toetab komitee liikmesriikide, Euroopa valimiskoostöö võrgustiku ja Euroopa Parlamendiga kavandatud koostööd tagada puuetega inimestele poliitilised õigused võrdsetel alustel teistega. Komitee soovib selle eesmärgi saavutamise tähtaega ettepoole tuua, et riiklikel ja kohalikel ametiasutustel oleks aega võtta enne 2024. aasta Euroopa Parlamendi valimisi kasutusele hõlpsamini ligipääsetavad menetlused.

1.7. Puuduvad konkreetsed meetmed puuetega naiste ja tüdrukute vajaduste käsitlemiseks. Komitee kutsub üles seda olukorda võimalikult suures ulatuses parandama, tagades soolise mõõtme süvalaiendamise kõikidesse strateegias juba sisalduvatesse meetmetesse. Eriti hoolikalt tuleks seda silmas pidada vägivalla vastu võitlemisele suunatud meetmete puhul. Naistele keskendumist tuleks laiendada ka pereliikmetele, kes hoolitsevad pikaajaliselt ja mitteametlikult oma puudega sugulaste eest, kuna suure tõenäosusega võtavad just naised endale hooldaja rolli. Pärast strateegia vahehindamist soovib komitee, et strateegia perioodi teises pooles esitataks ettepanek spetsiaalselt puuetega naisi käsitleva juhtalgatuse kohta.

1.8. Väga olulised on meetmed, mis puudutavad õiguskaitse kättesaadavust ja puuetega inimesi kui vägivalla ohvreid. Komitee on arvamisel, et nimetatud meetmed, eelkõige need, mis puudutavad kohtusüsteemi spetsialistide ja õiguskaitseametnike koolitamist, peavad hõlmama ka suuniseid selle kohta, kuidas tagada, et puuetega inimesi ei jäetaks ilma juurdepääsust õigusemõistmisele teovõimetuse tõttu või et õiguskaitse taotlemisel ei tekiks neil viivitusi ligipääsuprobleemide tõttu, abi puudumise tõttu otsuste langetamisel või suhtlemiseks vajaliku abi, näiteks viipekeele tõlke puudumise tõttu.

1.9. Kavandatud suunised iseseisva elu ja kogukonda kaasamise parandamiseks on teema, millega Euroopa Komisjon peab eriti hoolikalt tegelema. Need suunised peavad põhinema väga selgetel määratlustel, mis puudutavad seda, mida me mõistame asutusepõhise hoolduse, kogukonnapõhiste teenuste ja iseseisva elu all. Komitee soovib komisjonil lähtuda oma määratlustes nendest määratlustest, mille koostas ja milles leppis kokku asutusepõhiselt hoolduselt kogukonnapõhisele hooldusele ülemineku Euroopa ekspertrühm, ja samuti puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikli 19 üldmärkusest nr 5.

1.10. Kavandatud meetmepakett tööhõivetulemuste parandamiseks ning komisjoni lubadus parandada puuetega inimeste värbamist ja kaasamist ELi institutsioonides on selge vastus kodanikuühiskonna nõudmistele. Ei ole võimalik piisavalt rõhutada, kui oluline on COVID-19 pandeemia valguses keskenduda kvaliteetse tööhõive edendamisele puuetega inimeste jaoks, ⁽²⁾ ning selles osas oleks strateegia võinud olla julgem. Komitee soovib tungivald kehtestada näitajad nende meetmete rakendamise jälgimiseks ning teha jõupingutusi, et viia need meetmed vastavusse elanikkonnakaitse ning töötervishoiu ja tööohutuse meetmetega. Mis puudutab tööhõivet liikmesriikides, siis selle võiks saavutada osaliselt komisjoni ettepanekuga kaasata puudega inimeste tööhõivelõhe näitajad sotsiaalõiguste samba uude sotsiaalvaldkonna tulemustabelisse ja lisada mõnedesse muudesse näitajatesse puude alusel eristamise. Komitee rõhutab, et eesmärk ei ole üksnes kõrgem tööhõive määr, vaid ka kvaliteetsed töökohad, mis võimaldavad puuetega inimestel parandada oma sotsiaalset positsiooni töö kaudu. Komitee soovib seepärast, et tulemustabel sisaldaks näitajaid puuetega inimeste tööhõive kvaliteedi kohta, näiteks seda, kas neil on täistööajaga ja pikaajalised töölepingud ning kas nad töötavad avatud tööturul. Euroopa Komisjon peab jõuliselt rõhuma liikmesriikidele seatud eesmärkidele, milles on sätestatud, kui palju nad peaksid vähendama puudega inimeste tööhõivelõhet aastaks 2030. Komitee tahab näha ambitsioonikaid eesmärke, et jõuda võimalikult lähedale igasuguse tööhõivelõhe kaotamisele, keskendudes seejuures tööhõivele avatud tööturul.

1.11. Strateegias pakutakse välja mitmed haridusega seotud meetmed. Komitee rõhutab, et eripedagoogide koolitamisel tuleks keskenduda ka tavakoolide õpetajate koolitamisele, et nad oskaksid pakkuda kaasavat klassiõpet. Liikmesriike tuleb julgustada määrama eripedagooge kaasavatesse õppeasutustesse, et võimaldada puuetega lastel saada erituge, mida nad võivad vajada, olles samal ajal osa tavakoolist, kus õpivad ka puueteta õpilased.

⁽²⁾ Puue ja tööturule integreerimine: poliitilised suundumused ja toetus ELi liikmesriikides.

1.12. Ettepanek ajakohastada juhendmaterjali „ELi arengukoostöö valdkonnas kõiki inimõigusi hõlmav õigustepõhine lähenemisviis“ on positiivne samm. Seda tuleks teha koos riigi ja kohaliku tasandi puuetega inimeste organisatsioonidega riikides, kus neid investeringuid tehakse.

1.13. Meede liikmesriikide toetamiseks 2000. aasta Haagi konventsiooni rakendamisel oleks vastuolus puuetega inimeste õiguste konventsiooniga sellistes küsimustes nagu sundravi ja sunnimeetmed. Seda tuleb käsitleda puuetega inimeste organisatsioonide kaasabil, enne kui komisjon võtab täiendavaid meetmeid.

1.14. Komiteel on hea meel, et Euroopa Komisjon on pühendunud eeskuju näitamisele. Selliseid ettepanekuid, mis puudutavad näiteks Euroopa Komisjoni hoonete ligipääsetavust, tuleb rangelt jõustada ja need ei tohi strateegias kavandatud rakendamise ajakavast kõrvale kalduda.

1.15. Kavandatud andmete kogumise strateegia on üks keskseid ettepanekuid. Komitee rõhutab vajadust tagada eristatud andmete süstemaatilisem kogumine, kasutades selleks näiteks Washingtoni puudestatistika töörühma lühiküsimustikku.

1.16. Strateegia eesmärkide ja meetmete järelevalve raamistik peaks valmima aastaks 2021. Komitee, ja iseäranis selle uurimisrühm „Puuetega inimeste õigused“, on valmis abistama komisjoni selle raamistiku väljatöötamisel kõrvuti puuetega inimeste organisatsioonidega, kes tuleks kogu protsessi täielikult ja sisuliselt kaasata.

1.17. Strateegias märgitakse, et puuetega inimesed peaksid täiel määral osalema Euroopa tuleviku konverentsil. Komitee sooviks, et komisjon täidab selle lubaduse, kaasates puuetega inimesed ja neid esindavad organisatsioonid konverentsi kõikidesse valdkondadesse, mitte ainult konkreetselt puuetega seotud küsimustesse.

1.18. Komitee kutsub komisjoni üles alustama ettevalmistusi ELi kandidaadi valimiseks puuetega inimeste õiguste konventsiooni komiteesse ning teeb ettepaneku, et kandidaat võiks olla puudega Euroopa naine.

1.19. ELi nõukogul on samuti oluline roll strateegia rakendamisel. Komitee kutsub nõukogu üles ühinema puuetega inimeste platvormiga ja määrama kiiremas korras puuetega inimeste koordinaatori vastavalt strateegias nõutule. Nõukogu puuetega inimeste koordinaator peaks olema puuetega inimeste õiguste konventsiooni koordineerimiskeskus, nagu soovitati ELile 2015. aasta puuetega inimeste õiguste konventsiooni läbivaatamise lõppmärkustes.

1.20. Lisaks kutsub komitee puuetega inimeste liikumist üles olema proaktiivne ja nõudma, et kõnealuse strateegia iga meede täidaks oma lubadusi, ning näitama üles solidaarsust selle tagamisel, et meetmetest saaksid kasu ka puuetega siserändajad ja pagulased. Puuetega inimeste õiguste strateegia käivitamine on siiski üksnes lähtepunkt. Puuetega inimeste jaoks ei too tõelisi muutusi kaasa mitte strateegia ise, vaid pigem iga selle osa tugevus eelseisva aastakümne jooksul. Sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid peaksid täielikult toetama uue strateegia rakendamist.

2. Üldised märkused

2.1. Komiteel on hea meel, et ELi puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030 on eelmise strateegiaga võrreldes selge samm edasi. Komitee kiidab samuti väga Euroopa Komisjoni konsulteerimisprotsessi ja asjaolu, et paljud komitee arvamuses⁽³⁾ esitatud ettepanekud on jõudnud lõplikku strateegiasse. See rõhutab ka selgelt komitee võimet kujundada ELi uute poliitikasuundade ja algatuste tulemusi.

2.2. Komitee tunneb heameelt selle üle, et Euroopa Komisjon on võtnud kohustuse esitada seitse juhtalgatuse ettepanekut, millel on selged eesmärgid ja elluviimise tähtajad. Selline läbipaistvuse tase hõlbustab oluliselt komitee, kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite tööd nendes meetmetesse oma panuse ettevalmistamisel.

2.3. Komitee näeb juhtalgatuste seas erilist potentsiaali ressursikeskuses „AccessibleEU“. Selle edu taga on osaliselt ressursid, mis komisjon sellele eraldab, selle töötajate asjatundlikkus ja võime koondada eksperte, kes saavad liikmesriikidele väärtuslikke teadmisi edasi anda.

⁽³⁾ ELT C 97, 24.3.2020, lk 41.

2.4. Komiteel on hea meel ettepaneku üle luua ELi-ülene puudega isiku kaart. See, kuidas ja mil määral see kaart puuetega inimeste elu mõjutab, sõltub kaardiga kaasnevatest õigustest ja võimalustest ning meetmetest, mida kaardi kasutuselevõtu tagamiseks kõigis liikmesriikides võetakse.

2.5. Strateegia üks tugevaid külgi on viis, kuidas see mõjutab Euroopa Komisjoni sisest tööd ning suhteid teiste ELi institutsioonidega. Komitee tunnustab iseäranis Euroopa Komisjoni ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vahelist iga-aastast teabevahetust. Samuti oleme arvamusel, et puuetega inimeste organisatsioonide kõrval peaks ka komiteel olema koht uuel puuetega inimeste platvormil.

2.6. Mõnes osas näib strateegia olevat kõhklev samm edasi. Selles võetakse arvesse mitmeid komitee arvamuses⁽⁴⁾ esitatud ettepanekuid, kuid tahe võtta vastu uusi õigusakte on peaaegu olematu. Viiest siduvate õigusaktidega seotud meetmest neli kujutavad endast juba kehtivate õigusaktide käimasolevat läbivaatamist ja üks on ettepanek kaaluda „asjakohasel juhul“ õigusakti koostamise võimalust. Uus strateegia soosib selliseid mehhanisme nagu suunised ja juhendmaterjalid, mis võivad küll edendada liikmesriikide tavasid, kuid millega kaasneb palju suurem nõuete täitmata jätmise oht, ilma et liikmesriikide vastu oleks võimalik pöörduda Euroopa Kohtusse.

2.7. Euroopa Komisjon lubas strateegias käsitleda teatud küsimusi muude ELi strateegiate ja tegevuskavade, nagu ELi digivalitsuse strateegia ja sotsiaalmajanduse tegevuskava kaudu. Komisjon ei kirjelda alati üksikasjalikult, kuidas puudeküsimusi nende strateegiate raames täpselt käsitletakse. Tuleks esitada rohkem üksikasju selle kohta, kuidas komisjon seda täpselt teha kavatseb.

2.8. Komitee tunneb muret meetme pärast, mis puudutab liikmesriikide toetamist 2000. aasta Haagi konventsiooni rakendamisel, mis oleks vastuolus puuetega inimeste õiguste konventsiooniga sellistes küsimustes nagu sundravi ja sunnimeetmed meditsiiniliste protseduuride puhul. Seda tuleb käsitleda puuetega inimeste organisatsioonide kaasabil, enne kui Euroopa Komisjon võtab täiendavaid meetmeid.

2.9. Komitee on seisukohal, et strateegial on potentsiaali tõeliste muutuste saavutamiseks, kuid see sõltub täielikult sellest, kui hästi seda rakendatakse ja kui kaugeleulatuvad on üksikud meetmed. Kui Euroopa Komisjon ja liikmesriigid ei ole ambitsioonikad ega taotle meetmeid, millega praegune olukord küsimuse alla seada, ei pruugi strateegia vastata ELi enam kui 100 miljoni puudega inimese ootustele.

2.10. Komitee kutsub puuetega inimeste liikumist üles püüdlema proaktiivselt selle poole, et strateegias lubatu täituks. Puuetega inimeste jaoks ei too tõelisi muutusi kaasa mitte strateegia ise, vaid pigem iga selle osa tugevus eelseisva aastakümne jooksul.

3. Ligipääsetavus ja ELi õiguste kasutamine

3.1. Strateegia teine ja kolmas peatükk hõlmavad ligipääsetavuse ja ELi õiguste kasutamisega seotud meetmeid. Peamised meetmed hõlmavad järgmist.

3.1.1. Juhtalgatus ressursikeskuse „AccessibleEU“ loomiseks. See toob kokku ligipääsetavust käsitlevate õigusnormide rakendamise ja täitmise tagamise eest vastutavad riiklikud asutused ning ligipääsetavusvaldkondade eksperdid ja spetsialistid, et jagada häid tavasid ning töötada välja vahendeid ja standardeid ELi õiguse rakendamise hõlbustamiseks. See kajastab komitee üleskutset luua Euroopa juurdepääsunõukogu. Euroopa Komisjon peab selgitama, kuidas seda keskust rahastatakse ja personaliga varustatakse ning kuidas jõuab keskus ligipääsetavusvaldkondade ekspertide, ligipääsetavusküsimustes kogenud inimeste ja puuetega inimeste organisatsioonideni.

3.1.2. Kõigis liikmesriikides tunnustatava ELi puudega isiku kaardi loomine 2023. aasta lõpuks. Komiteel on hea meel, et see vastab otseselt tema 2019. aasta arvamuses⁽⁵⁾ esitatud üleskutsele. Selle algatuse edukus sõltub kaardiga antavate õiguste ulatusest ja sellest, kas kõik liikmesriigid nõustuvad seda täielikult rakendama. Komitee kutsub komisjoni üles olema puudega isiku kaardi suhtes ambitsioonikas, võttes arvesse, et see on strateegia üks peamisi väljundeid ja võrdlusalus, mille abil paljud strateegia edukust mõeldavad.

⁽⁴⁾ ELT C 97, 24.3.2020, lk 41.

⁽⁵⁾ ELT C 97, 24.3.2020, lk 41, ELT C 56, 16.2.2021, lk 36.

3.1.3. Veebi juurdepääsetavuse direktiivi kohaldamise hindamine ja direktiivi läbivaatamise vajaduse hindamine. Nimetatud hindamine on võimalus analüüsida, kas see õigusakt vastab oma eesmärgile üha digitaalsemas avalikus sektoris, eriti pärast COVID-19 pandeemiat. Komitee on arvamusel, et Euroopa Komisjon peaks lõpetama teatavatele veebisaitidele (nt koolid, lasteaiad ja eelkoolid) direktiivi kohaldamisalast erandi tegemise, kuna need võimalikud erandid võivad avaldada negatiivset mõju puuetega inimestele, kes saavad neid avalikke teenuseid kasutada üksnes digitaalsete vahendite kaudu. Samuti sooviks komitee näha arusaadavat selgitust selle kohta, milliseid meetmeid võetakse liikmesriikide puhul, kes ei täida direktiivi nõudeid.

3.1.4. Mitmete olemasolevate õigusaktide läbivaatamine, hõlmates konkreetsemalt järgmist: hoonete energiatõhususega seotud õigusraamistik, sealhulgas selle mõju renoveerimisnõuetest tuleneva ligipääsetavuse parandamisele, reisijate õigusi reguleeriv õigusraamistik, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1315/2013 üleeuroopalise transpordivõrgu arendamist käsitlevate liidu suuniste kohta, ⁽⁶⁾ et täiendada ligipääsetavust käsitlevaid sätteid, ja linnalise liikumiskeskonna pakett. Kuigi komitee on pettunud, et komisjon ei olnud ambitsioonikam ega pakkunud välja rohkem siduvat õigusaktidel põhinevaid meetmeid, on tal hea meel märkida, et tema üleskutset võtta meetmeid tehiskeskonna ja transpordi ligipääsetavuse valdkonnas on strateegias arvesse võetud. Komitee kutsub komisjoni tungivalt üles olema oma muudatusettepanekutes ambitsioonikas ja toetama jõulisi ligipääsetavuse meetmeid.

3.1.5. Sellise heade valimistavade juhendi koostamine, milles käsitletakse puuetega inimeste osalemist valimisprotsessis, ning koostöö liikmesriikide, Euroopa valimiskoostöö võrgustiku ja Euroopa Parlamendiga, et tagada puuetega inimeste poliitilised õigused, sealhulgas õigus kandideerida valimistel ja saada kättesaadavat teavet. Samuti käsitleb komisjon puuetega inimeste vajadusi e-hääletuse tavade kogumikus ja toetab kaasavat demokraatlikku osalemist. On oluline, et komisjoni teesk tihedat koostööd Euroopa Parlamendiga, et tagada järgmiste Euroopa Parlamendi valimiste ligipääsetavus ja ELi eeskuj.

4. Inimväärne elukvaliteet ja võrdne osalemine

4.1. Strateegia neljas ja viies peatükk hõlmavad elukvaliteedi ja võrdsete võimalustega seotud meetmeid. Peamised meetmed hõlmavad järgmist.

4.1.1. Juhtalgatus, milles käsitletakse suuniseid liikmesriikidele iseseisva toimetuleku ja kogukonda kaasamise parandamiseks. Komitee peab seda potentsiaalselt ülioluliseks algatuseks. Selle tugevus sõltub selgest ja rangest määratlusest selle kohta, mis on asutusepõhine hooldus, miks seda tuleks vältida ja mida mõistetakse investeringuna kogukonnapõhisesse teenustesse ja iseseisvasse toimetulekusse. Suunised tuleb koostada puuetega inimeste ja neid esindavate organisatsioonide kaasabil.

4.1.2. Sotsiaalteenuste raamistik puuetega inimestele teenuste osutamise parandamiseks ja töökohtade atraktiivsuse suurendamiseks selles valdkonnas. Komitee on seisukohal, et nimetatud raamistik peab keskenduma mitte ainult sellele, kuidas sotsiaalteenuste sektor palga ja töötingimuste osas atraktiivsemaks muuta, vaid ka tagama, et teenuseosutajad saaksid asjakohast koolitust selle kohta, kuidas pakkuda toetust, mis lähtub teenuste kasutajate valikutest ja järgib inimkeskset ja inimõigustel põhinevat lähenemisviisi.

4.1.3. Uus puuetega inimeste tööturutulemuste pakett. Nimetatud paketi raames püüab komisjon tagada ka selle, et liikmesriigid kohaldaksid järjekindlalt võrdse tööalase kohtlemise direktiivis sätestatud õigusi, ja esitab 2021. aastal aruande direktiivi kohaldamise kohta. Euroopa Komisjon jälgib ka sotsiaalmajanduse tegevuskava väljatöötamist 2021. aastal, sealhulgas puuetega inimeste jaoks loodud võimalusi ja integreerimist avatud tööturule. Puuetega inimestel on tööturule juurdepääsul mitmeid takistusi. Komitee usub, et Euroopa Komisjon peab selgelt välja tooma, millised need takistused on ja millistega tuleb kiiremas korras tegeleda ning kuidas on COVID-19 pandeemia olukorda halvendanud. Komitee soovitab, et paketi väljatöötamisele eelneks uuring või küsitlus, et uurida puuetega inimestelt ja puuetega inimeste organisatsioonidelt, mida tuleks nende arvates teha. Komitee on samuti seisukohal, et tööhõivepakettis tuleks keskenduda võimalusele pääseda ligi kvaliteetsele tööle avatud tööturul, sealhulgas sotsiaalmajanduses ja D-WISE tööhõivemudelites, et ennetada puuetega inimeste edasist tõrjutust ning eelkõige jõuda tööd otsivate puuetega naiste ja noorteni. Eesmärk ei peaks olema üksnes suurendada tööhõivemäära, vaid võimaldada puuetega inimestel parandada oma sotsiaalset staatust ja rahalist heaolu tasustatud töö kaudu.

⁽⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1315/2013 üleeuroopalise transpordivõrgu arendamist käsitlevate liidu suuniste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 661/2010/EL (ELT L 348, 20.12.2013, lk 1).

4.1.4. 2022. aasta uuring puuetega inimeste sotsiaalkaitse ja -teenuste kohta, millele järgnevad suunised liikmesriikide toetamiseks sotsiaalkaitse reformimisel, keskendudes puude hindamise raamistikele. Uuringu keskmes peaksid olema sotsiaalteenused, mis on puuetega inimestele väärrika elu tagamise alus, samuti perede ja hooldajate roll. Suunistes tuleks seega rõhutada, et teenused peavad suutma rahuldada puuetega inimeste individuaalseid vajadusi, olema kogukonnapõhised ja mitte asuma raskesti ligipääsetavates paikades ning nendega peavad kaasnema piisavad puudetoetused. On ülioluline, et sotsiaalkaitsereformide suunised käsitleksid puuetega inimeste suuremat elukallidust ja kutsuksid liikmesriike üles olema paindlikumad, võimaldades inimestel säilitada puudetoetused, sõltumata nende endi, abikaasa või partneri sissetulekust. Puuetega inimestel peaks olema vabadus otsida tööd või elada koos partneriga/abielluda, ilma et neid rahaliselt karistataks.

4.1.5. Õigusvaldkonna spetsialistide koolituse strateegia, mis keskendub puuetega inimesi käsitlevatele ELi õigusaktidele, sealhulgas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonile. See sisaldab uuringut kaitset vajavate täiskasvanute menetluslike tagatiste kohta kriminaalmenetluses ning hindab vajadust seadusandlike ettepanekute järele, milles käsitletakse kaitset vajavate täiskasvanute toetamist ja kaitsmist kooskõlas ohvrite õigusi käsitleva strateegiaga. Euroopa Komisjon annab liikmesriikidele ka suuniseid puuetega inimeste õiguskaitse kättesaadavuse kohta ELis. Ta toetab liikmesriike puuetega inimeste kui kohtusüsteemi spetsialistide osaluse suurendamisel. Komitee tunnustab neid ettepanekuid, mis kajastavad komitee arvamuses⁽⁷⁾ esitatud soovitusi. Komitee tunneb samuti heameelt selle üle, et komisjon palub Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametil uurida hoolekandeesutustes elavate puuetega inimeste olukorda seoses vägivalga, väärkohtlemise ja piinamisega. Need meetmed peaksid andma ka suuniseid selle kohta, kuidas tagada, et puuetega inimesi ei jäetaks ilma juurdepääsust õigusemõistmisele või et õiguskaitse taotlemisel ei tekiks neil viivitusi ligipääsuprobleemide tõttu, õigus- ja teovõimetuse tõttu, abi puudumise tõttu toetatud otsuste langetamisel või suhtlemiseks vajaliku abi, näiteks viipekeele tõlke puudumise tõttu. Toetatud otsustamise häid tavasid tuleks koguda kooskõlas puuetega inimeste õiguste konventsiooni artiklitega 12 ja 13. Samuti võiks olla kasulik uurida, kuidas liikmesriigid on rakendanud komisjoni 27. novembri 2013. aasta soovitusi, mis käsitleb kahtlustatavate või süüdistatavate haavatavate isikute menetluslikke tagatise kriminaalmenetluses⁽⁸⁾.

4.1.6. Mitmed meetmed hariduse valdkonnas. Need hõlmavad toetust liikmesriikidele tugitehnoloogiate tagamisel ning juurdepääsetava digitaalse õpikeskkonna ja sisu pakkumisel digiõppe tegevuskva 2021–2027 raames. Euroopa Komisjon kavandab ka puuetega lapsi käsitleva eraldi peatükiga juhendmaterjali alusharidusse ja lapsehoidu kaasamise kohta. Lõpetuseks aitab Euroopa Komisjon liikmesriike õpetajakoolituse süsteemide edasiarendamisel, et vähendada eripedagoogide nappust ning võimaldada kõigil haridustöötajatel tulla toime erinevate õpilaste ja kaasava haridusega. Komiteel on hea meel tõdeda, et Euroopa Komisjon tunnustab rolli, mida EL võib etendada kaasava hariduse ja eriti e-õppe edendamisel, kuna puuetega õppijad puutusid COVID-19 pandeemia ajal kokku paljude ligipääsetavuse probleemidega. Komitee tahaks siiski rõhutada, et eripedagoogide koolitamisel tuleks keskenduda ka tavakoolide õpetajate koolitamisele selles osas, kuidas pakkuda kaasavat klassiõpet. Euroopa Komisjon peaks edendama kaasavat haridust ja julgustama liikmesriike eraldama eripedagooge kaasavate haridusasutuste jaoks. Samuti tuleks investeerida puuetega inimeste karjäärinõustamisse haridussüsteemides ja seda parandada.

4.1.7. Kaasava kunsti ja kultuuri, spordi, vaba aja veetmise ja meelelahutustegevuse, sealhulgas turismi valdkonnas tugevdab strateegia osalemist, tegutsedes nõ mitmel rindel, nimelt tehes koostööd tavaspordiorganisatsioonide ja puuetega inimeste spordiorganisatsioonidega, toetades puuetega kunstnike loomingut ja kasutades ELi rahalisi vahendeid, et muuta kultuuripärandi objektid ja kunstiüritused puuetega inimestele paremini kättesaadavaks.

4.1.8. Komitee peab kahetsusväärseks, et strateegias jääb puudu ambitsioonist võtta vastu horisontaalne diskrimineerimisvastane direktiiv, mis on olnud nõukogus viimase kümne aasta jooksul blokeeritud. Kui nõukogus kokkuleppele ei jõuta, ei ole reaalseid plaane selle ummikseisu ületamiseks või alternatiivide väljapakkumiseks.

4.1.9. Komitee oleks soovinud, et rohkem tähelepanu pöörataks tervisega seotud küsimustele. Strateegias keskendutakse vähktõvevastase võitluse kavale, mida komitee tunnustab, kuid selles käsitletakse väga ebamääraselt vaimse tervise küsimusi, tervishoiuga seotud teabe kättesaadavust ja tervishoiuteenuste osutamist endiselt hoolekandeesutustes elavatele puuetega inimestele.

⁽⁷⁾ ELT C 97, 24.3.2020, lk 41.

⁽⁸⁾ ELT C 378, 24.12.2013, lk 8.

5. Puuetega inimeste õiguste edendamine kogu maailmas

5.1. Strateegia kuuendas peatükis käsitletakse meetmeid seoses puuetega inimeste õiguste edendamisega kogu maailmas. Peamised meetmed hõlmavad järgmist.

5.1.1. Puuetega inimesi käsitlevate andmete kogumise parandamine ELi rahastatavas humanitaarabis, edendades näiteks Washingtoni puudestatistika töörühma lühiküsimustiku kasutamist. See on suurepärase ettepanek, mis vastab komitee varem esitatud üleskutsetele. Komitee soovib, et eristatud andmete kogumist parandataks kõigis valdkondades, iseäranis seoses hoolekandeesutustes elavate inimestega. EL peaks toetama ka ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamist ja edendama selle üleilmset ratifitseerimist.

5.1.2. Juhendmaterjali „ELi arengukoostöö valdkonnas kõiki inimõigusi hõlmav õigustepõhine lähenemisviis“ ajakohastamine aastal 2021. Seda tuleks teha mitte üksnes koostöös ELi tasandi puuetega inimeste organisatsiooniga, vaid ka koos riiklike ja kohalike puuetega inimeste organisatsioonidega riikides, kus neid investeeringuid tehakse.

5.1.3. OECD arenguabi komitee puuetega inimeste näitaja süstemaatilise kasutamise tagamine, et ELi rahastamise sihipärase järelevalve raames jälgida puuetega inimesi kaasavaid investeeringuid. Komiteel on väga hea, et seda tema arvamuses SOC/616 esitatud ettepanekut⁽⁹⁾ on arvesse võetud.

6. Strateegia elluviimine ja eeskju näitamine

6.1. Strateegia seitsmes ja kaheksas peatükk hõlmavad strateegia rakendamisega seotud meetmeid ja küsimust, kuidas Euroopa Komisjon muudab selle saavutamiseks oma struktuuri ja töömeetodeid. Peamised meetmed hõlmavad järgmist.

6.1.1. Iga-aastane arvamustevahetus Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega. Komitee on rahul, et tema osalemine ELi puuetega inimeste õiguste strateegia rakendamises muudetakse ametlikuks ning ootab huviga seda jätkuvat struktureeritud koostööd. Komiteel on samuti hea meel, et komisjon korraldab ka korrapäraseid kõrgetasemelisi kohtumisi Euroopa Parlamendi, nõukogu ja Euroopa välisteenistusega, kaasates ka puuetega inimeste esindusorganisatsioone.

6.1.2. Puuetega inimeste platvormi loomine kõrgetasemelise puuetega inimeste töörühma asendamiseks. Platvorm toetab nii ELi puuetega inimeste õiguste strateegia kui ka riiklike puuetega inimeste strateegiate rakendamist. Platvorm toob kokku puuetega inimeste õiguste konventsiooni riiklikud kontaktpunktid, puuetega inimeste organisatsioonid ja Euroopa Komisjoni. See loob foorumi, et arutada ÜRO hinnanguid puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamisele liikmesriikides. Komiteel on suured lootused sellel uue struktuuri suhtes, mis töötab olla avatum ja läbipaistvam kui kõrgetasemeline töörühm.

6.1.3. Uuendatud personalistrateegia, et edendada puuetega töötajate värbamist ja karjäärivõimalusi, sealhulgas mitmekesisuse ja kaasamise büroo, et jälgida mitmekesisust ja kaasamist edendavate meetmete väljatöötamist ja rakendamist kogu Euroopa Komisjonis. Komitee peab seda strateegia üheks lootustandvamaks meetmeks ja loodab, et selle tulemusel kasvab ka tegelikult puuetega inimeste värbamine ELi institutsioonidesse. Samuti märgib komitee rõõmuga, et Euroopa Komisjon ajakohastab EPSO sihtotstarbelist kommunikatsiooni- ja teavitustrateegiat ning tugevdab komisjoni kõigi talituste juhtide aruandlust puuetega töötajate mitmekesisuse ja mõistlike abinõude kohta.

6.1.4. Komisjoni kõigi audiovisuaalse kommunikatsiooni ja graafilise disaini teenuste ligipääsetavuse parandamine aastaks 2023. Komitee tunnustab seda meedet ja kutsus komisjoni üles tegema ligipääsetavuse ekspertidega koostööd, et tagada võimalikult suur ligipääsetavus.

6.1.5. Ligipääsu tagamine kõigile äsja kasutusele võetud Euroopa Komisjoni hoonetele. Samuti tagab Euroopa Komisjon, et komisjoni ürituste toimumispaigad oleksid ligipääsetavad ja kõik komisjoni hooned vastaksid 2030. aastaks Euroopa ligipääsetavusstandarditele. Komitee kutsus komisjoni üles seda lubadust tingimata ellu viima.

6.1.6. Sellise andmete kogumise strateegia väljatöötamine, millega antakse liikmesriikidele suuniseid ning analüüsitakse olemasolevaid andmeallikaid ja näitajaid, sealhulgas administratiivandmeid. Komitee rõhutab vajadust koguda eristatud andmeid, kasutades selleks näiteks Washingtoni puudestatistika töörühma lühiküsimustikku, millele strateegias ka juba viidatakse.

⁽⁹⁾ ELT C 97, 24.3.2020, lk 41.

6.1.7. Nimetatud strateegia eesmärkide ja meetmete jälgimise raamistiku avaldamine, millele järgneb uute puudealaste näitajate väljatöötamine ning 2024. aastal strateegia kohta avaldatav aruanne, milles hinnatakse hetkeolukorda ja vajaduse korral ajakohastatakse strateegia eesmärke ja meetmeid. Komitee ja iseäranis selle uurimisrühm „Puuetega inimeste õigused“ on valmis toetama Euroopa Komisjoni selle raamistiku väljatöötamisel koos puuetega inimeste organisatsioonidega. Komitee tunneb heameelt selle üle, et rakendusaruande jaoks on määratud tähtaeg, mis on ajastatud nii, et Euroopa Komisjon saaks strateegia kehtivusaja jooksul võimalikud puudused kõrvaldada.

Brüssel, 7. juuli 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG
